

Maanomistajat

Ranta-asemakaava Trollshovdaviken Stornäset

nro 7002

Arvokkaiden luontokohteiden inventointi

25.8.2023

Luontotieto Keiron Oy

KEIRON

Hanke: Ranta-asemakaavoitus Trollshovdaviken, Stornäset, luontolausunto

Toimeksiantaja: Susanna Renlund

Valmistumispäivä 25.8.2023

Teksti ja kuvat © Luontotieto Keiron Oy 2023

Tekijät: Susanna Pimenoff

Pohjakartat © Maanmittauslaitos 2022

Kansikuva: Trollshovdavikenin läntinen lahdenpohjukka. Rantaruovikkoa ja sen takana tervaleppää ja pähkinää kasvava lehto.

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Maastokäynti.....	2
3	Kohteiden arvottamisen perusteet.....	2
4	Selvitysalueen yleiskuvaus.....	3
4.1	Esitiedot.....	4
4.2	Huomionarvoiset elinympäristöt.....	5
4.3	Lajihavainnot.....	11
4.4	Ekologiset yhteydet.....	12
5	Johtopäätökset ja suositukset.....	13
6	Lähdeluettelo.....	14

2 Maastokäynti

Luontolausunnon tavoitteena on arvioida sitä, tarvitseeko selvitysalueita kartoittaa yhtä käyntiä tarkemmin eli voisiko siellä esiintyä huomioon otettavia luontoarvoja. Maastossa havainnoidaan luonnon kannalta arvokkaita rakennepiirteitä kuten topografiaa, puuston ikää ja kerroksellisuutta, lahopuun määrää, luontotyyppien luontotilaisuutta, kasvillisuuden edustavuutta ym. Näiden piirteiden perusteella arvioidaan elinympäristöjen soveltuvuutta arvokkaalle tai suojellulle lajistolle.

Maastokäynti selvitysalueen luonnon arvioimiseksi tehtiin 5.5.2023. Maastokatselmuksen teki Susanna Pimenoff yhdessä Fredrik Lindbergin kanssa. Apuvälineinä oli kiinteistöistä teetetty pohjakartta ja peruskartta, kamera ja GPS, jolla tallennettiin kulkujälki ja havaintopisteet.

3 Kohteiden arvottamisen perusteet

Ensisijaisesti arvotuksessa huomioidaan voimassa oleva lainsäädäntö ja sen asettamat vaatimukset elinympäristöjen rajauksille. Huomioitavia lakeja ovat luonnonsuojelulaki (ainakin 64 §), vesilaki (2. luku 11 §) ja metsälaki (10 §). Lisäksi arvotuksessa huomioidaan kaikista kartoitetuista tai tiedossa olevista lajiryhmistä tehdyt havainnot ja tulkinnat. Kohteen edustavuus ja luontotilaisuus vaikuttavat arvotukseen molempiin suuntiin. Edustavuus määritellään tapauskohtaisesti, sillä se ei ole sama erilaisten lajiesiintymien tai elinympäristöjen osalta. Ekologiset yhteydet vaikuttavat arvotukseen, lisäten arvoa, jos kohteella on tärkeä ekologinen yhteys tai se muodostaa ekologisen verkoston ydinalueen.

Kohteiden edustavuutta ja luontoarvoa arvioitaessa käytetään seuraavaa kirjallisuutta:

- Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi (Mäkelä & Salo 2021)
- Luonnonympäristöjen arvottamisen kriteeristö Uudellemaalle, ns. LAKU – kriteerit (Uudenmaan liitto 2012)
- luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt (Nieminen ym. 2017)
- Suomen uhanalaiset luontotyypit LuTu (Kontula & Raunio 2018)
- lajien uhanalaisluokittelu (Hyvärinen ym. 2019)
- Suomen lepakotieteellisen yhdistyksen mukainen lepakkoalueiden arvotus v. 2012 (SLTY 2023)
- Ekologinen verkosto ja yhteydet (Väre & Krisp 2005)

- karut poronjäkälä-sammalkalliot (LC)
- keskiravinteiset varjoiset kalliojyrkänteet (NT)
- (hoitamaton) karut kalliokedot (CR)
- hoitamatonta heinäniittyä, entinen pelto

Luontotyytit ovat enimmäkseen edustavuudeltaan kohtalaisia, koska ne ovat olleet metsätaloustyössä tai ehkä olleet entisiä hakamaita tai niittyinä/peltoina. Tästä syystä useimpia luontotyyppijä ei voi luokitella uhanalaisiksi. Huomionarvoiset luontokohteet on kuvailtu tarkemmin luvussa 4.2.

Kuva 3 Valtaosa selvitysalueen metsästä on tuoretta kangasmetsää, jossa vallitsee nuorehko tai varttunut kuusikko. Seassa kasvaa koivua, mäntyä ja haapaa. Vasemmalla valo tulvii naapurikiinteistön tuoreelta avohakkuulta.

4.1 Esitiedot

Lajitietokeskuksen Laji.fi -portaalista löytyy 20 havaintoa, jotka karkealla tavalla on sijoitettu selvitysalueen läheisyyteen. Nämä saattavat liittyä atlas-ruudun tietoihin tai sitten selvitysalueelta tehtyihin havaintoihin. Havaintoja on 15 lajista vuosilta 1968-2020. Näistä 9 kasvilajia ovat yleisiä ja kolme päiväperhosta elinvoimaisia. Vuonna 1999 havaittu harmaalokki oli silloin elinvoimainen, ja 1973 rengastetut sinitiaiset ovat edelleen yleisiä. Toukokiiltokääriäinen on havaittu 1968 ja laji on edelleen elinvoimainen. (laji.fi)

Metsään.fi -portaalin aineistosta ei löydy tietoa metsälain 10 § erityisen tärkeistä elinympäristöistä, jotka sijoittuvat selvitysalueelle. (Metsäkeskus 2023)

Uudenmaan ELY-keskus on tehnyt luonnonsuojelulain 64 § mukaisten suojeltujen luontotyyppien kartoitusta maastokaudella 2023 Raaseporissa (maanomistajalle lähetetty tiedote). Tämän inventoinnin tuloksia ei kirjoitushetkellä ole vielä saatu, joten maastoinventoinnin ulottumisesta tälle kiinteistölle ei tiedetä.

Maaperältään selvitysalue on kalliopaljastumaa Maankamara-portaalin 1:200 000 tiedon mukaan (1:20 000 aineisto ei toiminut 24.8.23). Kallioperältään länsiosa on amfiboligabroa ja dioriittia, itäosa mikroliinigraniittia. (Geologian tutkimuslaitos 2023)

Selvitysalueen länsirajalta on noin 100 metriä Edesbergetin muinaisjäännökseen, joka on suojeltu muinaismuistolain perusteella. Kyseessä on pronssikautinen hautaröykkiö, joka on tunnistettu vuonna 1996. (Paikkatietoikkuna/Suojelualueet)

Selvitysalueen länsipuolella on luonnonsuojelualue, joka on perustettu vuonna 2021. Se kuuluu valtion omistamaan Bromarvin saarten luonnonsuojelualueeseen (ESA300669). (Paikkatietoikkuna/Suojelualueet)

4.2 Huomionarvoiset elinympäristöt

Alla kuvaillaan maastokäynnillä havaitut ja jollain tavoin arvokkaaksi arvioidut luontokohteet. Kohteet on numeroitu ja tyyppitelty alla olevassa kuvassa.

Kuva 4 Tavanomaisesta poikkeavat luontotyypit keväällä 2023.

1. Tuore, keskiravinteinen lehto ja pähkinälehto havaittiin Trollshovdantien ja Trollshovdälvikenin pohjukan välistä. Lehdon länsiosassa kasvaa runsaasti pähkinäpensaita, joita löytyy harvakseltaan myös rajauksen itäosasta. Pähkinäpensaat ovat yli 3 metriä korkeita ja melko järeitä. Pähkinäpensaita laskettiin yhteensä 83 kpl, joten pähkinäpensaikko täyttää LsL 64 § mukaiset kriteerit suojellusta luontotyypistä. Puustossa on haapaa, vanhoja hieskoivuja ja rannempana suuria tervaleppiä. Lehdossa kasvava kolohaapa on potentiaalinen pesäpuu esimerkiksi liito-oravalle tai lepakoille. Rinteessä vaikuttaa olevan vähäistä tihkupintaisuutta.
2. Pohjoisjyrkänteessä on useita syviä uurteita ja ylikaltevia pintoja. Kallionuurteet voivat soveltua lepakoiden päiväpiiloiksi tai jopa talvehtimispaikaksi. Kalliojyrkänteen vaihteleva pinta muodostaa otollisen ympäristön sammalille, jotka eivät vaadi kalkkia.
3. Nuori pähkinäpensaikko kasvaa nuorten koivujen ja varttuneiden istutettujen mäntyjen seassa. Yhdistettynä kohteen 4 vähän vanhempiin pähkinäpensaisiin täyttyy pähkinäpensaiden vähimmäismäärä 20 kpl (luonnonsuojeluasetus 160/1997). Metsän edustavuus on heikko.

4. Kalliokumpareen itäpuolelle sijoittuva aukio, jolla kasvaa muutamia suuria pähkinäpensaita. Yhdistettynä kohteen 3:n pähkinöihin, tämä voidaan mahdollisesti luokitella LsL 64 § tarkoittamaksi luontotyypiksi.
5. Avokallioiden väliin jäävä pienialainen metsänotkelma, joka pohjakasvillisuuden perusteella vaikuttaa tuoreelta lehdolta, jota ympäröi lehtomainen kangasmetsä. Eri-ikäisessä puustossa kasvaa vanhoja mäntyjä, vanhoja ja nuoria koivuja, keskikokoisia haapoja ja eri-ikäisiä kuusia. Tämä on saattanut aikoinaan olla hakamaata, josta on jäljellä vain vanhat männyt ja koivut.
6. Kallioinen niemi on lahopuurikas, koska puut ovat kaatuneet päällekkäin. Lahopuu muodostuu enimmäkseen havupuista, mutta seassa on myös lehtipuuta. Lahopuujatkumo on tällä kohteella kohtalainen, joskin pitkälle lahonneet puut puuttuvat kokonaan. Luontotyyppi on kalliometsä ja tuore kangasmetsä.
7. Pieni, kausikostea painanne oli keväällä kooltaan noin 5-8 metriä leveä. Savisamea vesi oli matala ja pohja lehtikarikkeen peitossa. Varjoisassa nuoressa metsässä voisi kuvitella olevan lammikossa kutevia sammakoita, mutta vedestä havaittiin vain hyttystoukkia eikä sammakon kutua.
8. Merelle, itään päin avautuva pieni kalliokumpare ja jyrkänne. Kallion uurteissa kasvaa mäkitervakkoa, haisukurjenpolvea ja jotain neilikkasavia. Kalliokedolla saattaa olla myös muita ruohoja ja se voi olla edes vähän merkityksellinen paikallisille pölyttäjille.
9. Pitkänomainen avokallion selänne reunustaa heinittynyttä peltoa väljän lehtipuuvesakon takana. Kallion päädystä havaittiin keltamaksaruohoa ja mäkitervakkoa, joten sillä voisi olla myös jotain muita kalliokedon lajeja.
10. Umpeen kasvavan pellon kalliosaareke, jossa on ollut kallioketo. Keto on kasvamassa umpeen heinien vallattua sen. Kivilohkareiden ympärillä kasvoi ainakin mäkikuismaa, mutta muutoin ala on korkean heinän peitossa.

Kuva 5 Kohteen 1 pähkinäpensaat kasvavat rinnelehdossa, jossa on myös kookkaita koivuja, tervaleppiä ja kuusia.

Kuva 6 Kohteen 2 kalliojyrkänten uurteissa voi olla lepakoille soveltuvia päivehtimisaikkoja.

Kuva 7 Kohteen 3 nuoret pähkinäpensaat kasvavat mäntyjen seassa.

Kuva 8 Kohteella 4 muutamet pähkinäpensaat ovat suurikokoisia.

Kuva 9 Kohteen 5:n luontotyyppiä määriteltiin tuore lehto sammallajiston ja vähäisen aluskasvillisuuden perusteella.

Kuva 10 Kohteella 7 on savisamea lammikko, josta havaittiin runsaasti hyttystoukkia, mutta ei sammakon kutua.

Kuva 11 Kohteella 9 kasvaa kalliokedolle tyypillisiä, mutta yleisiä lajeja kuten mäkitervakkoa.

4.3 Lajihavainnot

Lajiselvityksiä ei katselmukseen ole sisällytetty. Tässä valikoima paikalta tehtyjä yksittäisiä lajihavaintoja:

- kyhmyjoutsenpari ruokailemassa Trollshovdavikenilla
- silkkiuikku, telkkä
- käpytikkoja
- hevostuurausten jättämiä jälkiä puiden rungoissa, palokärjen syönnöksiä
- tavanomaisia pikkulintuja: peippo, punarinta, mustarastas, räkättirastas
- uhanalaiseksi luokiteltu töyhtötiainen, joka suosii vanhempaa metsää ja kalliometsää
- tavanomaisia kääpiä: taulakääpä, lepänkääpä, pötkelökääpä, kuhmukääpä, kynsikääpä, haavankääpä
- yleisiä sammalia: seinäsammal, metsäkerrossammal, metsäliekosammal, hohtovarstasammal, kalliolla kynsisammalia ja poronjäkäliä
- lehdon kasveista havaittiin: valkovuokko, sinivuokko, käenkaali, sormisara, kielo, sudenmarja, oravanmarja, kivikkoalvejuuri

Kuva 12 Lahopuilla elää siihen erikoistunut lahottajalajisto. Kuva kohteelta 6.

4.4 Ekologiset yhteydet

Seutu on haja-asutusaluetta, jossa harjoitetaan metsätaloutta ja sen myötä metsänpeittoon syntyy aukkoja avohakkuista. Pienipiirteisessä maisemassa hakkuuaukot tai peltoaukeat muodostavat vain pieniä avoalueita muuten vallitsevaan metsään. Näin ollen puustoiset yhteydet ovat suhteellisen toimivat. Meren läheisyys luo maisemaan paljon avoimuutta ja heikentää metsälajien ekologistia yhteyksiä, mutta meri itsessään luo ekologistia yhteyksiä vesieliöille ja vesitse leviäviin tai uimaan kykeneville lajeille.

Loma-asuntoja on seudulla melko runsaasti etenkin rannoilla. Tiet ovat kapeita ja hiekkapäällysteisiä. Oletettavasti säännöllinen autoliikenne on vähäistä, joten tiet eivät muodosta merkittäviä esteitä eläinten liikkumiselle.

5 Johtopäätökset ja suositukset

Ranta-asemakaava-alue on rakentamaton metsäinen rantakiinteistö, jonka luontoarvoja on arvioitu tässä luontoinventoinnissa. Havainnot ja arvio perustuvat 5.5.2023 tehtyyn maastokäyntiin.

Alueen puusto on iältään vaihtelevaa, mutta keskimäärin nuorehkoa. Aikaisemmin harjoitettu metsätalous näkyy alueen puustossa, mutta hoitotoimia ei ole tehty pitkään aikaan. Tämän seurauksena nuoret metsiköt ovat varjoisia ja aluskasvillisuutta on vähän ja paikoin on muodostunut melko paljon lahoppuuta. Metsä on enimmäkseen luontotyyppiltään tuoretta lehtoa tai lehtomaista kangasta, joten se on tavanomaista suomalaismetsää vähän rehevämpää. Lehtomaisuus on lounaisrannikolle tyypillistä, mutta myös arvokasta. Lehdoissa esiintyy suuri määrä lajeja, joten paikan lajistossa saattaa olla myös kevätkäynnillä havaitsematta jääneitä lehtojen ilmentäjälajeja.

Kiinteistön länsilaidalla on luonnonsuojelulain 64 § mukainen pähkinäpensaikko, joka täyttää suojellun luontotyyppin kriteerit. Tämä **kohde 1 kuvassa 4 suositellaan merkittäväksi kaavaan** ja säilytettävän ilman luontoarvoja heikentävää käsittelyä. Pähkinäpensaat kasvavat tuoreessa lehdossa, josta havaittiin myös kolohaapa. Pähkinälehdon ja keskiravinteisen tuoreen lehdon uhanalaisuusluokka on molemmissa vaarantunut (VU). Kolohaavassa tai viereisen kalliojyrkänteen uurteissa (kohde 2) saattaa asustaa lepakoita, jolloin nämä päiväpiilot olisivat tiukasti suojeltuja lisääntymis- tai levähdyspaikkoja (LsL 78 §). Mikäli nämä voidaan säilyttää pähkinäpensakon kanssa luonnontilaisina, ei tarkempaa lajiselvitystä tai erillistä kaavamerkintää tarvitse tehdä.

Kuvan 4 kohteilla 3 ja 4 esiintyviä pähkinäpensaita on vähän yli 20 kpl, mutta ne ovat nuoria ja hentoja. Edustavuudeltaan pähkinäpensaikko ei ole kovin arvokas, mutta se saattaa kuitenkin täyttää lain kriteerit (LsL 64 §). Kaavamerkintää ei heikon edustavuuden takia tarvitse tämän inventoinnin perusteella laittaa. Tämä mahdollisuus kannattaa huomioida suunnittelussa, kunnes ELY-keskuksen inventoinnin tulokset tai viranomaisen mahdollinen suojelupäätös ovat suunnittelun käytettävissä.

Kalliometsässä kohteella 6 (kuva 4) on melko paljon lahoppuuta, joten sillä on edellytyksiä toimia arvokkaiden lahoppuulajien elinympäristönä. Vaikkei lahoppuujatkumo tai lahoppuun kuutiomäärä ole kovin merkittävä, on luontokadon vähentämiseksi suositeltavaa säästää jo lahoavaa lahoppuuta paikan päällä tai tarvittaessa siirtää sitä lahoamaan jonnekin lähiympäristöön hävittämisen sijasta. Kohteen 5 tuore lehto on pienialainen, mutta sen eri-ikäinen puusto on luonnontilaisen kaltainen. Uhanalaiseksi luokiteltavan luontotyyppin luontoarvo on korkeintaan paikallinen, joten sitä suositellaan säästettävän mahdollisuuksien mukaan. Laista johtuvia rajoitteita kohteiden 5-6 käytölle ei ole.

Selvitysalueen haavikoissa ja lahdenpohjukan rantametsässä on potentiaalia liito-oravalle, mikäli sitä seudulla esiintyy. Lajista ei kuitenkaan tehty havaintoja keväisellä käynnillä, jolloin ehdittiin tarkastaa sille parhaiten soveltuvat puut. Rantametsä ja lahopuurikkaat metsiköt soveltuvat myös lepakoille, kuten myös runsaalle pesimälinnustolle. Tätä potentiaalia on suositeltavaa vaalia jättämällä varsinkin rantametsä kehittymään luontaisesti ja sovittamalla mahdolliset maankäytön muutokset maastoon sopivasti ilman mittavaa puiden hakkuuta tai voimakasta ulkovalaistusta.

Selvitysalueelta on yhdellä käynnillä havaittu useita olevia tai potentiaalisia luontoarvoja. Suurin osa selvitysalueen luonnosta on tavanomaista. Johtopäätöksenä todetaan, että tätä työtä tarkempi luontoselvitys tuottaisi enemmän lajihavaintoja ja tarkempaa luontotyyppitietoa, mutta tuskin merkittäviä uusia suunnitteluun vaikuttavia tuloksia. Mikäli suunnittelussa on mahdollista huomioida nyt rajattuja kohteita ja luontoarvoja, ei tarkempaa luontoselvitystä ole välttämätöntä teettää tarkemman tiedon tuottamiseen.

6 Lähdeluettelo

Geologian tutkimuskeskus 2023: GTK:n karttapalvelut Maankamara, karttatasot maaperä 1:200 000 ja kallioperä 1:200 000. URL: <https://gtkdata.gtk.fi/Maankamara/index.html>

Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U-M., [toim.]. 2019: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. – Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus. s. 704.

Kontula, T. & Raunio, A., [toim.]. 2018. Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja - Osa 2: luontotyyppien kuvaukset. – Suomen ympäristö 5/2018, 2018. s. 925.

laji.fi 2022: Havaintotieto- ja lajitieto-portaali. –Suomen lajitietokeskus. Ote havainnoista 24.8.2023. URL <https://laji.fi/>

Metsäkeskus 2023: Metsaan.fi -portaali. Kuntakohtainen tietokanta MeL 10 -kohteista. 24.8.2023. URL: <https://www.metsakeskus.fi/fi/asiointi/metsaanfi>

Mäkelä, K. & Salo, P. 2021. Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi. Opas tekijälle, tilaajalle ja viranomaiselle. Suomen ympäristökeskus SYKE. – Suomen ympäristökeskuksen raportteja 47. 346 s. ISSN 1796-1726 (verkkoj.)(online).

Nieminen, M. & Ahola, A., [toim.]. 2017. Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. – Suomen ympäristö 1/2017. ss. 1-278. ISBN 978-952-11-4638-1.

Paikkatietoikkuna 2023: Suojelualueet -taso, muinaisjäännökset ja valtion maiden suojelualueet. 24.8.2023. URL: <https://kartta.paikkatietoikkuna.fi/>

Sierla, L. ym. 2004: Direktiivilajien huomioonottaminen suunnittelussa. –Suomen Ympäristö 742. 113 s.

Suomen lepakkotieteellinen yhdistys ry. 2023: Suomen lepakkotieteellisen yhdistyksen suosituksia lepakkokartoitusten tekijöille, tilaajille ja kartoitustietoja käyttäville viranomaisille. Pdf. URL https://lepakko.fi/lepakot/Aineistot/SLTY_lepakkokartoitusohjeet_2023.pdf

Uudenmaan liitto 2012: Luonnonympäristöjen arvottamisen kriteeristö Uudellemaalle (LAKU). –Uudenmaan liiton julkaisu E199. 54 s. ISBN 978-952-448-342-1.